

Digiprügi vältimise ja vähendamise juhend

Sisukord

1. Miks on digiprügi koristamine vajalik?	2
Digiprügi koristamisel on peamiselt neli eesmärki	2
2. Kuidas digiprügi koristada ja vähendada?	3
Arvutis	3
Telefonis	3
Postkastis	4
3. Mida veel silmas pidada?	4

1. Miks on digiprügi koristamine vajalik?

Digimaailmas on sarnaselt pärismaailmaga tohutul hulgal prügi: mittevajalikud e-kirjad, failid, äpid, fotode ja videote duplikaadid - see on kõik digiprügi.

Iga kord kui laed midagi veebi, salvestatakse see kuskil maailmas asuva andmekeskuse füüsilisele kettale. Meilid postkastis, videod sotsiaalmeedia profiilil, pildid pilvekonnal – need kõik võtavad ruumi ööpäevaringselt töötavates serverites. Paljud nendest failidest, e-kirjadest ja dokumentidest ei osutu enam kunagi vajalikuks, mis tähendab, et need lihtsalt raiskavad energiat. See on nagu lambi põlema jätmine toas, kus sa kunagi ei käi.

Interneti ja seda toetavate süsteemide süsiniku jalajälg moodustab umbes 4 protsenti ülemaailmsetest kasvuhoonegaaside heitkogustest. Hinnanguliselt kahekordistub see summa juba 2025. aastaks. Seetõttu aitab tarbetu digitaalse sisu kustutamine vähendada meie süsiniku jalajälge ja säästa keskkonda. Nutitelefonide kasutamine toodab aastas 125 megatonni CO₂ ja suure osa sellest moodustavad telefoni laetud rakendused. Tõenäoliselt sa ei kasuta kõiki äppe, mis sul telefonis on, aga kõik rakendused kasutavad energiat. Isegi siis, kui nad pole parasjagu kasutusel. Äppidel on küljes *tracker*'id, mis analüüsivad sinu kui kasutaja tegevust ja töötlevad sinu andmeid. Kusjuures, 50% äppidest kasutab ka pärast sulgemist kasutaja andmeid edasi.

Digiprügi koristamisel on peamiselt neli eesmärki

- Vähendada seadme mälumahtu
- Vähendada CO₂ heitmeid
- Suurendada produktiivsust
- Suurendada turvalisust

Mida rohkem on arvuti või telefoni mälumaht digiprüügiga täidetud, seda rohkem peab kõvaketas tegema tööd, mistõttu seadme teised funktsioonid aeglustuvad. Samuti vähendab pidev koormus ka seadme eluiga ning kulutab rohkem energiat. Siin puhul tuleks digiprüügina käsitleda nii faile kui ka erinevaid rakendusi.

Samamoodi mõjutab digiprügi üleküllus energiakasutust ka siis, kui failid on pilves. Sa küll ise rakenduste funktsionaalsuses midagi tähele panna ei pruugi, aga samal ajal on sinu digiprüügil tohutu süsinikujalajälg.

Digiprügi mõjutab ka produktiivsust, sest kui faile on seadmes palju siis võib vajalikke asju olla keeruline üles leida. Nii võib failide otsimine olla ajakulukam ning samuti tülikas.

Üleliigsete failide kustutamine aitab tunduvalt kaasa ka sinu turvalisusele. Näiteks, kui oled kunagi oma pangakaardist foto teinud, passi sisse skänninud või muud delikaatset infot oma seadmesse salvestanud või meili teel saatnud, siis nende andmete olemasolu sinu seadmes või kontol kujutab endas turvariski.

Seadmed võivad langeda varguse, häkkimise või pahavara/viiruste ohvriks, mis võivad ühtäkki liikuma panna ka sinu informatsiooni. Nii et mida vähem on su kontodel ja seadmetes infot, seda parem. Samuti kustuta kindlasti ära kontod, mida sa ei kasuta. Need sisaldavad samuti sinu isiklikke andmeid ning võivad kergesti lekkida.

2. Kuidas digiprügi koristada ja vähendada?

Arvutis

- Sorteeeri kõigepealt läbi oma “allalaaditud failid” (*Downloads*) kaust. Sinna on kindlasti kogunenud faile, mida sa kasutasid ühe korra ning siis unustasid. Kustuta need. Sea endale eesmärgiks vähemalt kord kuus see kaust korda teha.
- Tee korda oma töölaud (*Desktop*). Kustuta ebavajalikud failid ja liiguta vajalikud failid vastavasse kausta.
- Organiseeri! Selle asemel, et ühte faili dokumentide kaustast tulutult otsida, loo sinna vastavalt kategooriatele, projektidele või muudele kriteeriumitele erinevad kaustad ja liiguta failid vastavalt.
- Kui lood uue dokumendi või laed midagi alla, siis pane sellele kohe arusaadav nimi, mitte nt “dokument1”. Kaustade ja failide nimed peaksid olema loogilised ja kergesti hoomatavad.
- Tee tühjaks ka prügikast, selleks tee parem klikk töölaual olevale prügikastile ja vali “tühjenda prügikast”.

Telefonis

- Vaata üle fotoalbum. Kustuta üleliigsed fotod (duplikaadid, udused fotod jne).

- Võimalusel salvesta oma telefoni fotod ka välisele kõvakettale või mälupulgale. Niimoodi on need kindlas kohas juhul kui su telefoniga peaks midagi juhtuma.
- Kustuta äpid ja mängud, mida sa ei kasuta.

Postkastis

- Kustuta vanad meilid. Kõige rohkem võtavad mahtu meilid, kus on fotod, manused ja pikad edasi-tagasi saadetud vestlused.
- Pikkade edasi-tagasi saadetud vestluste puhul jäta vajadusel alles kõige uusim ja kustuta ülejäänud.
- Loobu mittevajalikest uudiskirjadest. Kas teadsid, et iga e-kiri, mis jõuab sinu postkasti, tekitab vähemalt neli grammi CO₂-te? Mine enda postkasti ja vaata üle, millised uudiskirjad on tellitud, mida sa isegi ei ava. Ära lihtsalt kustuta neid kirju, vaid loobu ka nende tellimusest. Tavaliselt on selleks on reklaamide all või juures peenes kirjas sõna “*unsubscribe*” või “loobu tellimusest”.
- Ära saada "okei" ja "aitäh" meile. Kasuta kiireks suhtlemiseks võimalusel Teams'i.
- Kui saadad kolleegile meili, siis väldi valla logo kasutamist signatuuris.

3. Mida veel silmas pidada?

Digiprügi koristamise puhul ole ettevaatlik, et sa kogemata ei kustutaks midagi olulist. Kui see peaks juhtuma, siis arvutis saad kustutatud faile taastada prügikastist (töölaua). Tee topeltkliik prügikastil, leia fail, mida soovid taastada, kliki sellele ning vali “taasta”.

Oma arvuti kõvaketta vaba ja kasutatud mahtu näed Sätted - Süsteem - Salvestusruum. Seal on võimalik lihtsasti kustutada ajutisi faile, tühjendada kergesti “allalaaditud failid” kausta ja prügikasti. Selleks vajuta “Ajutised failid” kastile, vali sealt linnukesega failide kategooriad, mida soovid kustutada ning vajuta nupule “Eemalda failid”.